

EXPRESII RESEMANTIZATE

1. În această lucrare, termenul *expresie* este luat într-o accepție destul de largă. Deja Stelian Dumitrăcel (în dicționarul său de expresii românești, *Până-n pânzele albe*) – interesat de unele „moduri de exprimare a mentalului românesc” –, pornind dinspre cuvântul francezesc *expression* (după Robert, *Dictionnaire*), înțelegea prin *expresii* acele „structuri diferite, de la idiotisme propriu-zise până la îmbinări (fixe) de minimum două cuvinte, care desemnează o noțiune sau care înfățișează (figurat) o idee” (Dumitrăcel 2001: 5).

Într-o accepție încă și mai elastică este utilizat termenul *expresie* în lucrările lui Liviu Groza. De pildă, într-o carte recentă (*Creativitate și expresivitate în frazeologia limbii române*), lingvistul bucureștean afirmă că „expresiile (locuțiuni, proverbe, zicători, adagii, vorbe și citate celebre etc.) sunt percepute ca grupuri de cuvinte stabile, fixe, gata-făcute, care apar și se răspândesc la un moment dat în limbă, fiind apoi transmise ca atare din generație în generație, indiferent de originea lor anonimă sau atribuibilă unui autor cunoscut, mai mult sau mai puțin celebru” (Groza 2017: 7).

În felul acesta, prin unitățile cuprinse în sfera ei, *expresia* devine echivalentă cu *discursul repetat*, termen și concept din teoria lingvistică a lui Eugeniu Coșeriu. Prin urmare (de acord cu S. Dumitrăcel și L. Groza), referindu-mă, pe parcursul acestui studiu, fie la un compus aparte ca *târâie-brâu*, fie la o zicală ca *Ai carte, ai parte*, fie la un enunț latinesc celebru ca *Verba volant, scripta manent*, le voi denumi pe toate aici, pur și simplu, *expresii*. Pentru scopul prezentei lucrări, un asemenea termen generic este suficient¹.

2. În ceea ce privește noțiunea de «resemantizare»², precizez că mă vor interesa în special cazurile de resemantizare a unor expresii, cazuri apărute oarecum neintenționat, în sensul că modificările semantice se datorează de cele mai multe ori uitării care îi afectează pe vorbitori, fie că ne referim la (α) uitarea unei semnificații lexicale primare, fie că avem în vedere (β) uitarea

---

¹ Altminteri, cercetând faptele de limbă din perspectiva unei frazeologii stricte (cum este cea teoretizată de Theodor Hristea) – în care frazeologismul este văzut ca un echivalent real sau potențial al unui cuvânt (vezi Hristea 1984) – este recomandabil să luăm *expresia* într-o accepție îngustă, deosebind-o de *locuțiune* (cf. și Munteanu 2013).

² La nevoie, voi semnala în text faptul că avem de-a face cu noțiuni sau concepte, notându-le între ghilimele francezești: «...».

contextului inițial sau a situației originare în care se va fi născut respectiva expresie.

2.1. Pentru a preveni eventuale neînțelegeri, țin să precizez, totuși, că nu-mi vor sta în atenție aici acele resemantizări (încetățenite) obținute fie prin

(i) *metaforizare*, ca atunci când o locuțiune tehnică la bază devine expresie propriu-zisă (de pildă, *a lua în colimator* ‘a ținti’, care a migrat din jargonul aviatorilor în limba comună, unde a ajuns să însemne ‘a urmări/a supraveghea’); fie prin

(ii) *ironizare*, ca atunci când o locuțiune ori expresie idiomatică lasă să se înțeleagă (în anumite contexte verbale) contrariul semnificației primare (de pildă, *a avea grijă* [de cineva] a căpătat cu timpul, prin ironie, o semnificație ce transmite ideea de amenințare).

După cum se observă, aceste procedee au și darul de a schimba statutul sintagmelor în cauză, trecându-le adesea dintr-o specie în alta (din locuțiune în expresie idiomatică, bunăoară).

2.2. În consecință, revenind la resemantizarea generată de uitare, trebuie să subliniem mai întâi necesitatea distincției dintre «cunoașterea limbii» și «cunoașterea lucrurilor»; altfel spus, dintre (a) cuvinte (și frazeologisme) cu semnificațiile lor și (b) „lucruri” și idei sau opinii despre „lucruri”. Nu este totuna pierderea/uitarea semnificației (vechi) a unui cuvânt dintr-o expresie cu uitarea realității (extraverbale) la care expresia va fi făcut referire în primă instanță. Desigur că uneori tocmai uitarea semnificației primare a unui cuvânt esențial din expresie poate conduce la ocultarea referinței originare, după cum și dispariția din memoria colectivă a desemnării inițiale (ori ne[mai]înțelegerea realității din punctul de plecare) poate înstrăina complet un cuvânt de semnificația sa firească, deturnându-l spre o altă semnificație mai convenabilă reinterprețării expresiei în întregul ei. Mai fac precizarea că folosesc în această discuție termenul *uitare* într-o accepție destul de generoasă, de vreme ce poate include și „scăparea” semantică (în sensul de *lapsus memoriae*) sau neglijarea unor semnificații.

3. Pe linia celor spuse mai sus, voi distinge două clase de expresii resemantizate, în funcție de cauzele care au dus la modificarea sensului global al acestora: (1) *expresii resemantizate în urma uitării semnificației unui cuvânt component*, respectiv (2) *expresii resemantizate în urma uitării contextului originar (particular sau istoric) ori a realității extraverbale desemnate inițial*. Voi încerca să ilustrez în continuare, cu exemple comentate, această tipologie.

3.1. Expresii resemantizate în urma uitării semnificației unui cuvânt component

(i) *Ai carte, ai parte*

Actualmente, formula *Ai carte, ai parte* laudă binefacerile învățăturii. Semnificația originară făcea însă referire la altceva; este vorba de sensul mai vechi

al substantivului *carte*, acela de ‘act; document de hotărnicie, de posesiune; înscris’. Așadar, cine avea actul doveditor (al dreptului de proprietate), avea parte de terenul cu pricina, în eventualitatea unui proces. Explicația convingătoare în cazul acestei expresii a fost dată de istoricul Gh. Ghibănescu (în primul volum al lucrării sale *Din traista cu vorbe*). Urmând lămuririle lui Ghibănescu (1924: 96–100), Stelian Dumistrăcel vine cu informații suplimentare. Printre altele, ne oferă o excelentă atestare a zicalei, datând din 1793 (o mărturie a unor hotarnici pentru moșia Șerbăcani, din ținutul Fălciu): „Și văzând [banul Scărlătache] pe un moșneag viind pe drum l-au așteptat; care moșneag au fost Darie cel Negru. Și întrebându-l banul să-i spuie hotarale pe unde merg, el au zis *cine nu are carte nu are nici parte* [s.m., Cr.M.]” (din Arhivele Statului Iași, *apud* Dumistrăcel 2001: 79).

(ii) *Exceptio confirmat regulam*

Cu diverse ocazii, laudând foloasele vechii dialecticii pentru discuții și pentru argumentări, Eugeniu Coșeriu sublinia faptul că această disciplină îi învăța pe antici cum să susțină o teză, cum să întâmpine și să respingă obiecțiile ș.a.m.d. Din acea vreme a rămas, bunăoară, denumirea de *teză* dată „tezei de doctorat”. În rest, apreciază Coșeriu, din această dialectică au supraviețuit prea puține lucruri, printre care și o expresie greșit interpretată astăzi: „Pero nos ha quedado muy poco, ha quedado alguna estupidez, como esta que se repite siempre de que «la excepción confirma la regla». En la dialéctica medieval esto significaba una cosa enteramente diferente: significaba ‘la objeción rechazada fortalece la regla’. Porque *exceptio* significa ‘objeción’, y no significa, qué bueno, puesto que una regla tiene excepciones, entonces está confirmada. De ningún modo. Lo que dice es que para ensayar, para probar una regla o una norma hay que poner objeciones, y si se logra rechazar una objeción, una *exceptio*, entonces la regla se confirma, se fortalece. Después se pone otra objeción y si se rechaza ésta, de nuevo se fortalece cada vez más, y por eso se decía *exceptio confirmat regulam*, no que la regla tiene que tener excepciones”. (Coșeriu 2016: 194).

Fără îndoială, Coșeriu are dreptate când semnaleză non-sensul expresiei în sine, în utilizarea ei actuală. După cum am văzut, lingvistul român oferă și o explicație legată de contextul originar în care era (sau va fi fost) întrebuințată formula în cauză³. Cheia problemei stă, se pare, într-una dintre semnificațiile

³ După diverși specialiști și/sau diverse lucrări lexicografice/enciclopedii, expresia *Exceptia confirmă* (sau *întărește*) *regula* are un cu totul alt sens decât cel precizat de Coșeriu: de fapt, *exceptia confirmă existența regulii*. Dacă pe poarta unei instituții scrie că accesul publicului în acea clădire este permis numai duminica, atunci se înțelege că regula în vigoare este ca publicul să nu pătrundă acolo (în zilele lucrătoare). Formula *Exceptio probat regulam in casibus non exceptis* este atestată în texte juridice încă din secolul al XVII-lea. Cu ușoare variații, ea circulă și astăzi în domeniul juridic: *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis* [„Exceptia confirmă regula în cazurile neexceptate”.] sau chiar *Exceptio, quae firmat legem, exponit legem* [„Exceptia, care întărește legea, vadește legea”]. Sursa de proveniență pare să fie însă mult mai veche, și anume un discurs aparținându-i lui Cicero, *Pro Balbo* (pentru detalii, vezi Munteanu 2018b).

substantivului latinesc *exceptio*, cea de ‘obiecție’ (mai rar întâlnită, ce-i drept; vezi Lewis 1890, s.v. *exceptio*). Nu avem motive să credem că interpretarea lui Coșeriu nu este una corectă. Excelent cunoscător al culturii greco-latine din Antichitate, dar și din Evul Mediu, savantul român ne-a lăsat o serie de contribuții remarcabile (pe terenul «discursului repetat») în ceea ce privește originea și evoluția unor străvechi expresii obscure (vezi, pentru mai multe informații, Munteanu 2018b).

(iii) *Sânge albastru*

Aminteam mai sus de contribuțiile lui Coșeriu la domeniul etimologiei frazeologice. Unele dintre acestea se găsesc, ca note, în manuscrisele sale; de exemplu, cea referitoare la sp. *sangre azul* ‘sânge albastru’, despre existența căreia am aflat din relatarea unui filolog clasicist, profesorul Benjamín García Hernández (ce a colaborat la organizarea Arhivei Eugenio Coseriu din Tübingen): „*Sangre azul* se datorează unei greșeli de traducere. Coșeriu are fragmente din istoricul latin Tacitus, în care Agrippina afirmă că ea este de *sanguis aestesis* [sic!; probabil că este vorba de lat. *caelestis* transcris greșit de intervievatoarea E.B.; n.m., Cr.M.]. Traducătorii lui Tacitus în epoca medievală – nu-mi amintesc numele exacte ale acestora, însă Profesorul are numele lor exacte –, transpun *encaelestis* [?] în loc de *divinus* (*sangre divina*) – *sanguis encaelestis* – *sangre azul*. Prin urmare, e o eroare de traducere care a perpetuat și s-a difuzat. Coșeriu are toate datele prin care demonstrează că e o eroare de traducere.” (García Hernández 2002: 81)⁴. Iată, așadar, cum lat. *caelestis*, care însemna deopotrivă ‘ceresc/celest’ și ‘divin’, a ajuns să fie tradus inadecvat (poate și sub influența lat. *caeruleus* ‘azuriu’) în interiorul unei expresii care a făcut carieră prin intermediul limbii spaniole. Acest exemplu nu este, pesemne, unul foarte elocvent pentru tipologia pe care am propus-o, însă ilustrează o resemantizare produsă din neglijență, prin traducere.

3.2. *Expresii resemantizate în urma uitării contextului originar (particular sau istoric) ori a realității extraverbale desemnate inițial*

(i) *Târâie-brâu*

Astăzi, compusul expresiv *târâie-brâu* înseamnă ‘om neglijent’, căci pentru vorbitorii din prezent o atare sintagmă nu mai produce decât imaginea unui „lasă-mă să te las”, de vreme ce limba română prin ea însăși nu ne mai spune altceva decât că avem de-a face cu ‘cineva care târâie un brâu’. Totuși, semnificația mai veche (consemnată de dicționarele lui Șăineanu, Scriban și Candrea) era aceea de ‘om arțăgos, buclucaș’ (cf. și Mărgărit 2017: 79–81). O explicație extinsă (din care

⁴ Pentru o altă explicație (curentă), care pleacă de la preferința aristocraților spanioli pentru culoarea albastră, vezi dicționarul lui I. Berg (2003: 313–314). O altă interpretare pornește de la constatarea că venele persoanelor cu pielea foarte albă (deci, de sorginte nobilă) dau impresia că sunt albastrii/azurii.

extrag numai un fragment) este oferită de Stelian Dumistrăcel: „La vechiul costum orășenesc de tip preponderent oriental, brâul a fost însă o piesă importantă; [...] s-a consemnat faptul că persoanele arțăgoase, care (probabil în anumite împrejurări) căutau ceartă «cu lumânarea», lăsau, în societate, să le atârne un capăt al brâului până pe pământ, pentru a găsi un pretext de gâlceavă celor ce, din neatenție, le călcau pe brâu, sau călcau pe colțul șalului cu care se încingeau boiernașii și negustorii” (Dumistrăcel 2001: 57).

(ii) După război mulți viteji se arată

În cazul zicătorii *După război mulți viteji se arată* (glosată de Stelian Dumistrăcel astfel: ‘a-și revendica merite închipuite, ce nu pot fi probate; a fi lăudăros’), avem de-a face, de asemenea, cu o mutație semantică, întărită și de schimbarea operată în topica expresiei. I. C. Chițimia, plecând de la variante mai vechi ale acesteia (cum este și cea întâlnită la A. Pann: „*Cine e viteaz în urma războiului se arată*”), aprecia că la mijloc trebuie să fi stat o altă motivație și că formularea primară va fi fost „*în urma războiului vitejii se arată*” (vezi Dumistrăcel 2001: 447), fiindcă se aveau în vedere fie izbânzile în sine, fie prăzile adunate, fie rănilor suferite. Astăzi (mai ales după Revoluția din ’89, în urma căreia au apărut atâția preținși „revoluționari”), pare, dimpotrivă, mult mai firească interpretarea care se referă la un *miles gloriosus*.

(iii) Verba volant, scripta manent

În întrebuintărea actuală, cu accentul pus pe importanța celor scrise în raport cu cele vorbite, expresia aceasta ar fi după unii specialiști o resemantizare destul de veche. La origine, în Antichitate, mai importante vor fi fost însă cele vorbite. De altfel, dacă îi dăm crezare lui Platon (conform celor spuse în dialogul *Phaidros* și în *Scrisoarea a VII-a*), scrisul era chiar disprețuit în acele vremuri, fiind bun doar pentru reamintire. Dan S. Stoica pune pe seama profesorului Alexandru Călinescu restabilirea sensului original al zicalei latinești: „Într-o conferință găzduită de Filiala Iași a Academiei, Alexandru Călinescu propune să considerăm că, în percepția anticilor, vor fi fost mai bune *verba*, pentru că zboară și, deci, se îmbogățesc și, mai mult decât orice, scapă fixării, în vreme ce *scripta* – întrucât *manent* – se înțepenesc și, cu timpul, nu mai sunt la fel de valoroase. Zburând, *verba* se îmbogățesc, adună sensuri și capătă noi valențe. Fixate, *scripta* ajung, precum limba de lemn, să nu mai spună mare lucru”. (Stoica 2011: 273).

Alexandru Călinescu susținuse o atare interpretare și cu alte prilejuri, cu mai mulți ani înainte, într-un articol (*Verba volant?*), numai că acolo (sprijinindu-se și pe lucrarea lui Andrei Cornea, *Scriere și oralitate în cultura antică*) îl indică drept autor al respectivei interpretări pe argentinianul Alberto Manguel (care a lansat ipoteza cu pricina în cartea sa, *Istoria lecturii*). Este posibil ca lucrurile să fi stat, într-adevăr, așa *ab initio*. Mai târziu, perspectiva s-a schimbat (poate și din necesități juridice; cf. și rom. *Ai carte, ai parte*), iar expresia *Verba volant, scripta manent* a început să circule cu sensul pe care îl are astăzi (vezi Călinescu 2004: 9).

(iv) *Dacă nu vine Mohamed la munte, se duce muntele la Mohamed*

Ne(mai)înțelegerea contextului original poate determina nu doar schimbarea accentului logic (cum se va fi petrecut în zicalele *După război mulți viteji se arată* și *Verba volant, scripta manent*), ci – în unele cazuri – chiar schimbarea topicii. În capitolul al XXII-lea (*Primăvară în Brazilia*) din romanul lui Radu Tudoran, *Toate pânzele sus* (vol. II), turcul Ismail remarcă la un moment dat (când Adnana vine după căpitanul Anton Lupan): *Dacă nu duceam Mahomed la munte, veneam ăla muntele la Mohamed*. O atare formă (destul de curentă) este, de fapt, greșită. Berg (2003: 82–83) o consemnează (ca inversiune), dar restabilește forma canonică, notând și întâmplarea care a generat-o. Se spune că în anul 612 d.Hr., pe vremea când arabii erau încă idolatri, aceștia i-ar fi cerut lui Mohamed (aflat la începutul campaniei sale de propovăduire a religiei islamice) să facă o minune. Atunci profetul a poruncit muntelui de dinaintea lui să se urnească către el. Întrucât muntele nu s-a mișcat din loc, Mahomed ar fi rostit următoarele cuvinte: *Dacă nu vine muntele la Mahomed, se duce Mohamed la munte*. Totodată, el a lăudat înțelepciunea lui Allah, căci dacă muntele l-ar fi ascultat și s-ar fi deplasat înspre cei prezenți, ei ar fi pierit cu toții striviți.

4. La cele două tipuri discutate și ilustrate mai sus, se mai poate adăuga o specie de «resemantizare», de data aceasta intenționată, întrucât ea nu se datorează vreunei „uitări”, ci unei „abandonări” voite. Este vorba, așadar, de *expresii resemantizate în urma reevaluării contextului (mai mult sau mai puțin) original* de către vorbitori. Dau mai jos două exemple pe care le consider edificatoare.

(i) *A-și aprinde paie în cap*

Expresia *a-și aprinde paie în cap* desemna acțiunea prin care, după tipicul oriental, se făcea o reclamație, adică i se atrăgea atenția unui demnitar cu privire la o anumită nedreptate prin purtarea, deasupra capului, a unei rogojini aprinse (vezi Dumistrăcel 2001: 294–295). Dar acțiunea în cauză se putea întoarce împotriva reclamantului: „De la a atrage luarea aminte asupra unei nemulțumiri sau plângeri până la a întărâta pe cineva din pricina acestei jeluiri – distanța nu-i mare”. (Șăineanu 1999: 234). Cum de și-a schimbat semnificația această expresie? În niciun caz prin metaforă! Vorbitorul a evaluat o situație desemnată, de regulă, prin sintagma respectivă și a ajuns la concluzia (bazată pe cunoașterea „lucurilor”) că „a-ți aprinde paie-n cap” în vremurile acelea a ajuns să însemne altceva decât se credea (ori se spera) inițial. Altfel spus, simplul vorbitor a prins tâlcul unei situații (repetabile), a avut o iluminare asemănătoare celei care îl încearcă pe cineva care a priceput o glumă sau celei pe care o experimentează un critic literar care a înțeles o poezie dificilă (vezi Munteanu 2014: 89–90).

(ii) *Et in Arcadia ego*

Et in Arcadia ego reprezintă un caz de resemantizare ceva mai complex, dar deosebit de interesant, fiindcă s-a produs ca urmare a reevaluării unei situații... picturale. După cum se știe, Arcadia (cea reală) – ținut sărac din vechea Eladă – a ajuns un spațiu idilic în universul de discurs al literaturii grație (îndeosebi) versurilor lui Vergilius. Într-un tablou realizat, prin 1621, de Giovanni Francesco Guercino (1591–1666), expresia *Et in Arcadia ego* apare ca inscripție la baza unui zid tombal, zid pe care zace și un uriaș craniu (simbolizând Moartea) privit cu spaimă de doi păstori. Ceva mai târziu, Nicolas Poussin (1594–1665) a pictat, în două rânduri, *Păstori din Arcadia*, tablouri în care formula *Et in Arcadia ego* figurează, de asemenea, pe piatra tombală. În prima versiune (cca 1630) pictată de Poussin, craniul (de dimensiuni mai reduse acum) încă se găsește pe mormânt, în fața păstorilor care studiază neliniștiți priveliștea. Sensul expresiei nu poate fi decât unul singur (în acord atât cu gramatica latină, cât și cu scena reprezentată): „Și eu [= Moartea] sunt/exist în Arcadia”; adică ea constituie un fel de *memento mori*.

Savantul Erwin Panofsky (vezi Munteanu 2018a) a explicat *in extenso* cum s-a modificat sensul expresiei și de ce astăzi, în dicționare și enciclopedii (vezi și Berg 2003: 116–117), ea este glosată (în pofida normelor gramaticii latinești) prin „Și eu am trăit în Arcadia”. În a doua versiune (mult mai celebră) a picturii (cca 1640), craniul lipsește, iar păstori sunt reprezentați într-o atitudine mult mai relaxată, contemplativă. Așa se face că o expresie folosită, în primă instanță, ca generator textual, a ajuns să fie reinterpretată, căpătând un alt sens, din cauza unei imagini modificate de la o versiune picturală la alta. În prezent, formula se întrebuițează și spre a se aminti cât de nestatornică este fericirea.

5. De vreme ce însăși deosebirea dintre „cunoașterea lucrurilor” și „cunoașterea limbii” este una justificată, rezultă că și o ordonare a cazurilor de resemantizare „frazelologică”, pornind de la o atare distincție, este una validă. Numai că o distincție logic acceptabilă (admisă ușor din perspectivă teoretică) poate întâmpina anumite dificultăți în aplicarea ei pe terenul concret al cercetării, acolo unde faptele sunt adesea foarte complexe și unde se pot întâlni chiar cazuri „mixte” de resemantizare. În astfel de situații complicate, încadrarea corectă a faptelor investigate se va datora, desigur, specialistului competent.

BIBLIOGRAFIE

- Berg, I., 2003, *Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre*, București, Editura Vestala.
 Călinescu, Alexandru, 2004, „Verba volant?”, în *Ateneu*, (41), nr. 6, p. 9.
 Coseriu, Eugenio, 2016, *La semántica en la lingüística del siglo XX: tendencias y escuelas*, Prólogo: Gregorio Salvador, Edición e Introducción: Maximiano Trapero, Madrid, Editorial Arco/Libros.
 Dumistrăcel, Stelian, 2001, *Până-n pânzele albe. Expresii românești*, Biografii – motivații, ediția a II-a revizuită și augmentată, Iași, Institutul European.

- Groza, Liviu, 2017, *Creativitate și expresivitate în frazeologia limbii române*, București, Editura Universității din București.
- García Hernández, B., 2002, „Eugeniu Coșeriu este un om universal, a cărui știință o împărtășim multe popoare și, prin urmare, fiecare îl consideră ca fiind «al său»” [interviu cu B. García Hernández, realizat de Eugenia Bojoga], *Limba română* (Chișinău), 10, p. 75–86.
- Ghibănescu, Gh., 1924, *Din traista cu vorbe*; Desaga [= volumul] I, Iași, Tipografia „Lumina Moldovei”.
- Hristea, Theodor, 1984, „Introducere în studiul frazeologiei”, în Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română* (ediția a III-a), București, Editura Albatros, p. 134–160.
- Lewis, Charlton Thomas, 1890, *An Elementary Latin Dictionary*, New York, Cincinnati, and Chicago, American Book Company.
- Mărgărit, Iulia, 2017, „Mutații în semantismul unor expresii”, *Fonetica și dialectologie*, XXXVI, p. 79–90.
- Munteanu, Cristinel, 2013, *Frazeologie românească. Formare și funcționare*, Iași, Editura Institutul European.
- Munteanu, Cristinel, 2014, „Din nou despre noematologie: contribuția lui Nicolae I. Apostolescu”, *Limba română* (Chișinău), 5, p. 78–93.
- Munteanu, Cristinel, 2018a, „*Et in Arcadia ego*. A Semiotic Exercise regarding the Relation between Text and Image”, *EIRP Proceedings*, 13, p. 371–377.
- Munteanu, Cristinel, 2018b, „Despre excepția care confirmă regula”, *Limba română* (Chișinău), 7–8, p. 108–114.
- Robert, *Dictionnaire* = Robert, Paul, 1953–1964, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Les mots et les associations d'idées*, I–VI, Paris, PUF.
- Stoica, Dan S., 2011, „Fraze care au fost...”, *Communication interculturelle et littérature* (Galați), 2, p. 268–274.
- Șăineanu, Lazăr, 1999, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor [1887]*, ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Livia Vasiliuță, Timișoara, Editura de Vest.

RESIGNIFIED EXPRESSIONS

(Abstract)

Using the term *expression* in a broader sense (close to that of *repeated discourse*), I aim at discussing here several cases of resignification of some famous set phrases and formulae (mainly Latin, such as *Verba volant, scripta manent*), as well as some Romanian sayings and proverbs (such as *Ai carte, ai parte*), with a view to indicating some of the causes that led to the production of these resignifications. I will mainly consider the changes in meaning (set by tradition) made by speakers, and less the reinterpretations (or, in some cases, the misinterpretations) of an etymological nature provided by specialists (be they historians, linguists etc.).

Cuvinte-cheie: expresii, expresii idiomatice, formule latinești, proverbe, resemantizare.

Key-words: expressions, set phrases, Latin formulae, proverbs, resignification.

Universitatea „Danubius” din Galați
munteanucristinel@yahoo.com